

TLAČOVÁ SPRÁVA 4 - 2021/2022

Liliom ako permanentný flám

S režisérom Martinom Čičvákom o pripravovanej premiére v Štátnom divadle Košice

Po Shawovom Pygmalionovi prichádza režisér Martin Čičvák s hosťujúcim Marekom Geišbergom a súborom Činohry Štátneho divadla Košice s ďalšou svetoznáμου hrou, Liliomom Ferenc Molnára. Do premiéry v piatok 15. októbra v Historickej budove ŠDKE ostáva už len niekoľko dní.

Prečo Liliom?

Mal som to šťastie, že som skoro vždy mohol robiť to, čo som chcel. Tzv. osobná dramaturgia znamená, že pre mňa v prvom rade je podstatný herec, ním to vlastne začína. V Činohernom klube to bol Honza Hájek v Ivanovovi, na Vinohradoch Ondřej Brousek ako Caligula alebo Peer Gynt, Róbert Roth v SND ako Faust. Vďaka intelektu herca, jeho talentu, mám pred sebou partnera. Ja som takého partnera objavil v Marekovi Geišbergovi. To je rozhodujúci moment, keď režisér môže uvažovať o interpretácii veľkej hry. Pygmalion s Marekom bol v tomto smere skôr zoznámenie sa. V Ostrave na festivale som počul ako sa rozprávajú a v tú sekundu som zdvihol telefón a zavolať vtedajšiemu riaditeľovi činohry košického divadla Milanovi Antolovi, že prídem urobiť Pygmalion, a to aj preto, že Košice sú mesto, kde možno otvoriť aj multijazykový charakter tohto špecifického priestoru, ak uvažujeme o tom, že hra Pygmalion je aj filozofický diškurz o jazyku. Takto som sa zoznámil s Marekom.

Košice a Liliom?

Košice ako silne multikultúrne, multikonfesionálne a multijazykové mesto malo vždy do istej miery aj charakter periférie, paradoxne viac vo vzťahu k Prahe ako Bratislave. Lilioma nemôžeš robiť v divadle, ktoré je v istom zmysle akademické, v niečom konzervatívne, ale nie v konzervatívnom meste. V niečom je tu vášnivejšia krv. Kam inam zasadiť baladu od kolotočov ak nie do Košíc. Má to byť periféria, ale sebavedomá periféria, a to Košice sú. Vedomá, hrdá izolácia od niečoho, čo nazývame výkladnou skriňou národa. Túto energiu má napríklad v sebe Ostrava, viac ako Brno, ktoré má viac pocit komplexu, tzv. druhého mesta. Ale komplex istej provinciálnosti majú aj Praha, aj Budapešť, napokon to poznáme najlepšie na príklade Bratislavy.

Ale príbeh Lilioma sa odohráva na budapeštianskej periférii...

Keď som režiroval v budapeštianskom Vigszinháze, videl som Lilioma, spoznával som maďarskú letoru. V Košiciach, u starých rodičov sa ale bežne hovorilo po maďarsky. Ak chceš byť svetový, musíš byť aj lokálny. A v Liliomovi sa toto špecifikum zosobňuje ideálne. Je trochu kolotočiar, hochštapler, sympatický, vlastne zlý, trochu gauner, trochu macho, trochu povrchný, ale vlastne dojemný, skvelý zabávač, ktorý dokáže strhnúť ľudí svojou obrovskou bezprostrednosťou, živočíšnosťou, vitalitou a

fantáziou a pritom všetkom je to človek zbytočný, ničím byť hoden hlavným hrdinom napríklad drámy, prosto vyvolávač pri kolotoči – typický Stredoeurópan, teda Košičan.

Liliom je do istej miery aj antropológiu nášho priestoru „pod karpatským oblúkom“.

Goethe rieši veľký metafyzický problém a snaží sa pomenovať intelektuála svojej doby, najneuralgickejšie body ľudstva, základnú dilemu, pred akú môže byť človek postavený. A aj keď Goethe označuje svojho Fausta ako vážny žart, prenechal nám tu rudimentárne dielo nielen dramatickej spisby, pretože ide o filozofické dielo. Faust je rozkročený medzi Mefistofelom a čistým božím svetlom, nakoniec prichádza na to, že odpoveď bytia je v činorodosti. Iný národný hrdina, Peer Gynt, ktorý je napísaný ako Ibsenova kultúrna odpoveď na Fausta je síce činorodý, ale menej ušľachtilým spôsobom. Už je to trochu oportunistický, nebojme sa povedať veksláčik, ktorý zdroj svojich príjmov postavil na obchodovaní s Čínou na šmejdovom tovare. Náš stredoeurópsky hrdina, Liliom, ktorý chce byť odpoveďou týmto veľkým dramatickým postavám, už nie je ani činorodý. Ale aby sme na tomto mieste zacitovali z hry: „Ja viem pán Liliom, ženy vás majú rady.“ Môžeme pridať vetu: muži tiež. Cítíme sa s ním dobre, pretože nás nezaťažuje ani faustovskými filozofickými tirádami, ani Hamletovou larmoayantnou bezprizornosťou, a nemá ani Gyntov neznesiteľný, všetkých okolo ponižujúci chochmes, ktorým čo chytí, to premení na peniaze. Kto z nás by ho mal rád.

Čo nás na Liliomovi fascinuje?

Sú to jeho zlyhania. Nič sa mu v živote nepodarilo, nikdy nič neurobil dobre. V jeho životnej mozaike sú skielka, ktoré má v sebe každý z nás. Je zlý manžel, zlý otec. Urobil sériu nezvratných, katastrofálnych rozhodnutí, ale aj napriek tomu všetkému intenzívne miluje život a vie a nebojí sa ho žiť. A tak ako sa nebojí žiť, nebojí sa ani zomrieť. No uznajte, nie je to hrdina? Každý z nás vie, že si niekedy stojí zato naplno užiť jeden poriadny žúr, bez ohľadu na to, aké strašné bude vytriezvenie. Liliom však žije život ako permanentný flám.

8. októbra 2021